

Titulació	Tipus	Curs
2500004 Biologia	OB	2

Professor/a de contacte

Nom: Maria Pilar Aluja París

Correu electrònic: mariapilar.aluja@uab.cat

Equip docent

Maria Eulalia Subira de Galdacano

Ani Martirosyan Ghazaryan

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No hi ha cap prerequisit. S'aconsella tenir aprovada la genètica de primer curs.

Objectius

La ciència de la Biologia Humana estudia la variabilitat de la espècie Homo sapiens sapiens, tant des de la vessant morfològica com del desenvolupament i de la genètica, de la nostra espècie. Es tracta d'una matèria necessària sobre la que es fonamenten els coneixements tant de la pròpia assignatura de Biologia Humana com de l'assignatura de Salut i Ambient, que s'imparteix a tercer curs. Caldrà obtenir els coneixements de Biologia Humana per a assolir els de les matèries optatives de quart curs: Antropologia Forense, Antropologia Molecular, Genètica Humana, Orígens Humans i Primatologia.

L'assignatura de Biologia Humana s'estructura en dues parts ben diferenciades: a) el coneixement de l'origen i evolució de la nostra espècie, i b) la variabilitat humana actual.

Competències

- Actuar amb responsabilitat ètica i amb respecte pels drets i deures fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
- Actuar en l'àmbit de coneixement propi avaluant les desigualtats per raó de sexe/gènere.

- Actuar en l'àmbit de coneixement propi valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.
- Analitzar i interpretar l'origen, l'evolució, la diversitat i el comportament dels éssers vius.
- Aplicar recursos estadístics i informàtics a la interpretació de dades.
- Avaluar l'impacte ambiental.
- Aïllar, identificar i analitzar material d'origen biològic.
- Caracteritzar, gestionar, conservar i restaurar poblacions, comunitats i ecosistemes.
- Comprendre els mecanismes de l'herència i els fonaments de la millora genètica.
- Comprendre els processos que determinen el funcionament dels éssers vius en cada un dels seus nivells d'organització.
- Comprendre les característiques biològiques de la naturalesa humana.
- Controlar processos i proporcionar serveis relacionats amb la biologia.
- Desenvolupar una visió històrica de la biologia.
- Dissenyar i fer diagnòstics biològics i identificar i utilitzar bioindicadors.
- Fer anàlisis genètiques.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Sensibilitzar-se en relació amb temes mediambientals.
- Tenir capacitat d'anàlisi i de síntesi.
- Tenir capacitat d'organització i planificació

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament els principis, valors i procediments que regeixen l'exercici de la professió.
2. Analitzar els indicadors de sostenibilitat de les activitats acadèmicoprofessionals de l'àmbit integrant les dimensions social, econòmica i mediambiental.
3. Analitzar els mecanismes generadors de diversitat biològica en la nostra espècie i interpretar-ne el significat adaptatiu i els mecanismes que la mantenen.
4. Analitzar la variabilitat intrapoblacional i interpoblacional present i passada de la nostra espècie.
5. Analitzar les desigualtats per raó de sexe/gènere i els biaixos de gènere en l'àmbit de coneixement propi.
6. Analitzar una situació i identificar-ne els punts de millora.
7. Aplicar recursos estadístics i informàtics a la interpretació de dades.
8. Avaluar l'impacte ambiental.
9. Definir el paper dels primats en la identificació dels agents causals de malalties.
10. Descriure els patrons d'herència i calcular el risc de recurrència de malalties humanes.
11. Detectar problemes associats als canvis poblacionals i dissenyar alternatives.
12. Explicar i enumerar els antecedents històrics que justifiquen l'estudi de l'ésser humà com a matèria autònoma.
13. Explicar les bases biològiques de la conducta social humana.
14. Fer determinacions genètiques poblacionals que serveixin de base per interpretar les relacions entre la variabilitat normal i la patològica de l'espècie humana, i saber interpretar-ne els resultats.
15. Identificar els factors naturals i artificials que afecten la salut humana.
16. Identificar els principals factors naturals que han intervingut en la distribució de les poblacions humanes.

17. Identificar les bases genètiques del desenvolupament i dels defectes congènits en humans.
18. Identificar les característiques biològiques de la naturalesa humana en tots els nivells d'organització.
19. Interactuar amb institucions governamentals d'àmbit social, politicopoblacional i de salut pública, i assessorar-les.
20. Interpretar anàlisis filogeogràfiques de l'espècie humana.
21. Interpretar la dimensió evolutiva dels homínids i la seva evolució en l'espai i en el temps.
22. Interpretar la variabilitat humana com a font d'individualització.
23. Interpretar valors de demografia i epidemiologia humanes.
24. Interrelacionar les dades ambientals, biològiques i culturals que conflueixen en la interpretació de l'evolució humana.
25. Manipular mostres humanes i fer determinacions morfològiques, moleculars i cromosòmiques per al diagnòstic i la prevenció de malalties.
26. Proposar formes d'avaluació dels projectes i accions de millora de la sostenibilitat.
27. Proposar nous mètodes o solucions alternatives fonamentades.
28. Proposar projectes i accions que incorporin la perspectiva de gènere.
29. Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
30. Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
31. Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
32. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
33. Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
34. Reconèixer les anomalies dels cromosomes humans i avaluar-ne les conseqüències.
35. Resumir i interpretar la biologia, l'evolució i el comportament de l'ordre Primates.
36. Seleccionar i classificar mostres procedents de museus i recuperar dades d'arxius i registres.
37. Sensibilitzar-se en relació amb temes mediambientals.
38. Tenir capacitat d'anàlisi i de síntesi.
39. Tenir capacitat d'organització i planificació.

Continguts

Els continguts de l'assignatura seràn els que es mostren a continuació, llevat que les restriccions imposades per les autoritats sanitàries obliguin a una prioritització o reducció d'aquests continguts.

Tema 1. Mecanismes d'evolució humana

Variabilitat genètica, Mutacions en la espècie humana.

Recombinació genètica. Polimorfisme. Selecció.

Processos d'especiació humana

Tema 2. Genètica de poblacions humanes

Població panmítica. Hardy-Weinberg i alteracions. Consanguinitat. Flux genètic. Deriva.

Tema 3. Biodemografia de poblacions humanes

Estructura de la població. Migracions. Biodemografia. Fenòmens biodemogràfics. Composició de la població

Tema 4. Marcadors moleculars

La sang. Sistemes de grups sanguinis . Interès del seu estudi, aplicacions i distribució.

Sistemes HLA i HPA

DNA nuclear. STRs i SNPs. Projecte HapMap.

Marcadors monoparentals.

Tema 5. Evolució del cicle vital

Desenvolupament, creixement i maduració. Corbes de creixement.Factors controladors del creixement.

Envelliment.

Tema 6. Els primats i l'evolució humana

L'home un primat. Característiques de l'Ordre primats. Relacions socials dels primats.

Tema 7. Tècniques aplicades a l'evolució humana

Escales cronològiques. Mètodes de datació. Mètodes de reconstrucció ambiental.

Tema 8. El Miocè

Moviment de les plaques tectòniques. Condicions ambientals. L'aparició dels primers homínids.

Tema 9. L'origen del bipedisme

Canvis anatòmics que comporta el bipedisme. Els australopitecins.

Tema 10. L'**Homo**

Les primeres evidències d'un raonament humà. Dels primers *Homo* fins el els *Homo erectus*.

Homo erectus s.s. L'expansió per Àsia. L'expansió per Europa.

Característiques morfològiques dels neandertals respecte els homes moderns. Tipus de vida i extinció

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
teoria, pràctiques, seminaris, problemes	50	2	4, 3, 7, 8, 38, 9, 10, 11, 37, 12, 13, 18, 15, 16, 17, 19, 22, 20, 21, 23, 24, 14, 25, 34, 36, 35
Tipus: Supervisades			
tutories en grup	5	0,2	7, 38, 37
Tipus: Autònomes			
estudi, resolució de problemes i preparació de seminaris	87	3,48	7

El desenvolupament de les activitats formatives del curs es basa en: classes de teoria, classes de problemes, seminaris i classes de pràctiques de laboratori; cadascuna d'elles amb la seva metodologia específica. Aquestes activitats seran complementades per una sèrie de sessions de tutoria.

Classes de teoria: L'alumnat adquireix els coneixements científics propis de l'assignatura assistint a les classes de teoria: classes magistrals amb suport de TIC, que complementarà amb l'estudi personal dels temes exposats. El material audiovisual utilitzat a classe es podrà trobar a l'eina de "material docent" del Campus Virtual, amb les restriccions vigents sobre la propietat intel·lectual. Aquestes classes estan concebudes com un mètode fonamentalment unidireccional de transmissió de coneixements del professorat a l'alumnat que obliga a aquest a desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom fora de classe.

Classes de problemes: Els coneixements adquirits en les classes de teoria i en l'estudi personal s'apliquen a la resolució de casos pràctics que se plantegen en les classes de problemes on es treballa la manera de resoldre'ls. L'alumnat treballa en grups reduïts permetent que adquireixin la capacitat de treball en grup i d'anàlisi i síntesi. A més permet aplicar recursos estadístics en la interpretació de dades. L'alumnat trobarà al Campus Virtual els enunciats dels problemes treballats a classe. A més disposarà de l'enunciat d'altres problemes que podrà treballar de manera autònoma.

Seminaris: Amb la suficient antelació es proporcionarà a l'alumnat la documentació necessària a debatre en els seminaris; l'alumnat els haurà d'haver preparat a partir del material lliurat pel professorat.

Classes de pràctiques: L'alumnat entra en contacte amb el material i tècniques de laboratori. Es debatran els resultats al final de cada pràctica i/o es recollirà els materials avaluable. L'alumnat podrà accedir als protocols i les guies de pràctiques mitjançant el Campus Virtual.

Tutories: L'objectiu d'aquestes sessions és múltiple: resoldre dubtes, dur a terme debats sobre temes que s'hagin proposat a classe, orientar sobre les fonts consultades per l'alumnat i explicar l'ús de les eines del Campus Virtual necessàries per les activitats proposades. Aquestes sessions no seran expositives ni en elles s'avançarà matèria del temari, sinó que seran sessions de debat i discussió. Bona part del contingut de les sessions de tutories es basaran en el treball realitzat per l'alumnat de manera autònoma.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Avaluacions	50%	6	0,24	4, 3, 7, 8, 38, 9, 10, 11, 12, 13, 18, 15, 16, 17, 19, 22, 20, 21, 23, 24, 14, 25, 34, 36, 32, 33, 31, 30, 29, 35
Entrega, al professorat de la matèria, del material avaluable a llarg del curs	50%	2	0,08	6, 5, 2, 7, 38, 39, 1, 37, 27, 28, 26

En tractar-se d'una avaluació continuada es tindrà en compte la participació de l'estudiant, la preparació dels seminaris i problemes, els materials de pràctiques i les notes dels controls.

La ponderació de les diferents parts de la matèria és la següent:

Controls: Es faran dos controls eliminatoris amb un pes de cadascun del 25%.

Pràctiques: ponderen un 30 % de la qualificació final. Per a l'avaluació es tindrà en compte tant l'actitud de l'alumnat com els treballs que es realitzin en el propi laboratori i els questionaris que es plantegin.

Altres (seminaris, problemes...): ponderen un 20 % sobre la nota final. Per a l'avaluació es tindrà en compte tant l'actitud de l'alumnat com els treballs que es realitzin a l'aula i els questionaris i problemes que es plantegin.

Per a l'avaluació de la part teòrica de l'assignatura es faran dos controls. L'alumnat que no hagi superat mitjançant avaluació continuada algun dels controls teòrics s'avaluarà amb un control final de la part que no hagin superat.

Els seminaris, problemes, així com les classes pràctiques s'avaluaran com indiqui el professorat (a través controls, de la presentació de treballs o memòries, de la nota obtinguda "in situ" en el laboratori, ...).

Per aprovar l'assignatura, la nota mínima en cadascuna de les parts avaluable ha de ser de 4,0. La nota final de l'assignatura ha de ser igual o superior a 5.

L'alumnat que aprovi se'l permetrà pujar la nota mitjançant un control integrador de tota l'assignatura. En aquest cas, la nota que es considerarà serà aquesta última independentment de que sigui superior o inferior a la obtinguda prèviament.

"Per participar a la recuperació, l'alumnat ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de dues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura o mòdul. Per tant, l'alumnat obtindrà la qualificació de "No Avaluable" quan les activitats d'avaluació realitzades tinguin una ponderació inferior al 67% en la qualificació final".

"L'assistència a les sessions pràctiques (o sortides de camp) és obligatòria. L'alumnat obtindrà la qualificació de "No Avaluable" quan l'absència sigui superior al 20% de les sessions programades".

Avaluació única:

Les activitats docents de l'alumnat que s'aculli a l'avaluació única ha de fer:

- Teoria: una única prova de síntesi en la que s'avaluaran els continguts de tot el programa de teoria de l'assignatura. La prova constarà de preguntes de tipus test. La nota obtinguda en aquesta prova de síntesi suposarà el 50 % de la nota final de l'assignatura.

- Altres tipologies docents d'assistència obligatòria (PLAB, AI, PAUL, SEM,): L'avaluació de les activitats de pràctiques seguiran el mateix procés de l'avaluació continuada. La nota obtinguda per les PLAB i AI suposarà el 30% , el 20 % restant anirà a càrrec de SEM i PAUL.

Bibliografia

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

BANDELT, H.J. et al (eds.) Human mitochondrial DNA and the evolution of Homo sapiens. Ed Springer, cop. 2006 (Berlin)

BERTRANPETIT, J. (1993). Orígenes del hombre moderno. Prensa científica. Libros de Investigación y Ciencia.

BOYD R & SILK JB (2004) Como evolucionaron los humanos. Ariel Ciencia.

CAVALLI-SFORZA, L.L. et al (1995). The History and Geography of Human Genes. Princeton University Press.

- CAVALLI-SFORZA, L.L. i BODMER, W.F. (1981). Genética de poblaciones humanas. Ed. Omega (edició posterior en anglès).
- CAVALLI-SFORZA, L.L. (2017): Genes ,pueblos y lenguas. Ed. Drakontos.
- DANIELS, G. (2013). Human Blood Groups. Blackwell Science. . A John Wiley & Sons, Ltd., Publication. First published:28 January 2013. Print ISBN:9781444333244 |DOI:10.1002/9781118493595. Copyright © 2013 Geoff Daniels. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781118493595>
- DEVOR, E.J. (1992). Molecular Applications in Biological Anthropology. Ed. Cambridge University Press.
- FEREMBACH, D. et al. (1986). L'homme, son évolution, sa diversité. Éditions du CNRS.
- FLEAGLE JG (2013) Primate adaptation & Evolution. Academic Press.
- HENRI, L. (1976). Demografía. Ed. Labor.
- ISSIT, P.D. i ANSTEE, D.J. (1999). Applied Blood Group Serology. Montgomery Scientific Publications
- JACQUARD, a. (1993). La explosión demográfica. Ed. Debate, S.A.
- JONES, S. et al. (199) The Cambridge Enciclopedia of Human Evolution. Ed Cambridge.
- KENNEDY, G.E. (1980). Paleoanthropology. Ed. MacGraw-Hill.
- LEWIN R (2004) Human Evolution. An Illustrated Introduction. Blackwell Science.
- LEWONTIN,R. (1995). Human Diversity. Scientific American Library.
- LOZANO, M. i RODRÍGUEZ, X.P. 2010. D'on venim? l'origen de l'Homo sapiens. Ed: Rafael Dalmau, col·lecció evolucionaria núm 2.
- LLORENTE ESPINO M (2019) Primates. Biología, comportamiento y evolución. Lynx Edicions.
- MOLLISON, et al. (1994). Blood transfusion in Clinical Medicine. Blackwell Scientific Public.
- PARK, M.A. (2013) Biological Anthropology. Published by Mc Graw-Hill. Seventh Edition. ISBN 978-0-07-803495-4
- RELETHFORD, J. (2001) Genetics and the search for modern human origins. Wiley-Liss, New York, USA.
- REBATO, E.; SUSANNE, Ch. i CHIARELLI (2005). Para comprender la antropología biológica. Evolución y Biología Humana . Ed Verbo Divino.
- SELIGMANN, H. (2018).Mitochondrial DNA: New Insights. University of Chicago, United States
- STONEKING, M. 2016. An Introduction to Molecular Anthropology. John Wiley & Sons, Incorporated (<https://ebookcentral.proquest.com/lib/UAB/reader.action?docID=4719165&ppg=185>)
- SUSANNE, Ch. i POLET, C. (2005). Dictionnaire d'Anthropobiologie. Ed. DeBoeck supérieur. ISBN:978-2-8041-4842-3.
- TREY, C. (2019). Biological Anthropology. ISBN-10: 1641720840; ISBN-13: 978-1641720847. Editor: Larsen and Keller Education
- TURBÓN, D (2006). La evolución humana. Ariel.
- VALLS, A. (1985). Introducción a la Antropología. Ed. Labor.

von Marion E. Reid; Christine Lomas-Francis; Martin L. Olsson (2012). The Blood Group Antigen. FactsBook. Elsevier Ltd. ISBN: 978-0-12-415849-8.
<https://books.google.de/books?hl=de&lr=&id=5YYwS-iVPDgC&oi=fnd&pg=PP1&ots=f7cT9Irad8&sig=w2d0t0ULI>

WEINER, M.P. et al. (2007) Genetic variation: a laboratory manual. Ed Cold Spring Harbor: Cold Spring Harbor Laboratory Press, cop.

BIBLIOGRAFÍA ESPECÍFICA

S'anirà donant en el decurs de la impartició de la matèria.

Burkle, A. and Grune, T. (2015) [Biomarkers of Human Ageing](#) Volume 151

Webs:

Becoming Human: www.becominghuman.org

The surprising science of alpha males - Frans de Waal: <https://www.youtube.com/watch?v=BPSSKKL8N0s>

Cognició i memòria en ximpanzés: <https://www.youtube.com/watch?v=ktkjUjcZid0>

Article: Andrews (2020) Last Common Ancestor of Apes and Humans: Morphology and Environment. *Folia Primatologica* 91:122-148. <https://www.karger.com/Article/Pdf/501557>

Models de cranis 3D: <https://www.morphosource.org>

Models de cranis i eines de pedra 3D: <https://africanfossils.org/>

A timeframe for human evolution:

<https://natureecoevocommunity.nature.com/posts/a-timeframe-for-human-evolution>

Origen i adaptacions al bipedisme: <https://www.youtube.com/watch?v=3bFtotU0of4>

The evolution of human mating - David Puts: <https://www.youtube.com/watch?v=OXQwtTOnLvg>

Homo erectus - The First Humans: <https://www.youtube.com/watch?v=MP00uxg-274>

The Neanderthals That Taught Us About Humanity: <https://www.youtube.com/watch?v=h777yfE39O8>

One Species, Many Origins: <https://www.shh.mpg.de/1474609/pan-african-origins>

Evolutionary ecology of primates and hominids <https://human-evolution.blog/>

Programari

No es requereix cap programari.

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	121	Català/Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(PAUL) Pràctiques d'aula	122	Català/Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt

(PLAB) Pràctiques de laboratori	121	Català/Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	122	Català/Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	123	Català/Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(PLAB) Pràctiques de laboratori	124	Català/Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(SEM) Seminaris	121	Català/Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(SEM) Seminaris	122	Català/Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	12	Català/Espanyol	segon quadrimestre	tarda